

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК ВИМОГА ЧАСУ

Розглянуто застосування дистанційних технологій навчання в період запровадження карантину у зв'язку з всесвітньою пандемією Covid-19. Проаналізовано головні проблеми застосування віддаленої освіти. Наведено дії владних структур України щодо покращення дистанційної освіти. Ключові слова: дистанційна освіта, коронавірус, інтернет-простір, пандемія.

Глобальні зміни в житті людей всього світу спричинила пандемія коронавірусу COVID-19, що почалася майже 2 роки тому. Як і в усьому світі, в Україні терміново довелося вживати екстрені заходи з метою запобігання загрози здоров'ю та життю людей. 16 березня 2020 р. на всій території України був запроваджений карантин, і, як результат, суспільство перейшло на виключно дистанційні умови співіснування. Впритул торкнулося це й освіти, що перейшла на дистанційні умови навчання. До суттєвих змін у сфері освіти протягом 2020 року пандемія призвела в усьому світі. Переважна більшість країн принаймні на деякий час закрила всі заклади освіти. За даними ЮНЕСКО, на квітень 2020 року всі школи було закрито у 191 країні світу, де мешкають понад 90% усіх школярів планети.

Україна закрила всі заклади освіти для відвідування з 12 березня 2020 року, коли було підтверджено перші випадки захворювання. Майже 5 тисяч шкіл було переведено на дистанційне навчання, що складає третину від загальної кількості шкіл, а близько 1% дітей в Україні взагалі втратили доступ до шкільного навчання.

Минуло майже 2 роки з початку пандемії, але вона поки що не відступила, не дивлячись на дії, які запроваджувалися на боротьбу з нею. Як зазначає експерт МОЗ України Наталя Виноград, в осінньо-зимовий період зростання кількості захворювань на COVID-19 неминуче. Ствердження про загрозу осіннього сплеску захворюваності і в Європі дає також Всесвітня організація охорони здоров'я. В Україні цей процес може посилитись ще й через те, що дуже повільно йде процес вакцинації проти цієї хвороби. В рейтингу країн світу за кількістю щеплень на 100 осіб станом на 15 червня 2021 Україна посідає 130 місце. І це відбувається на тлі того, що коронавірус виробляє нові агресивні штами – Лямбда, Дельта, Дельта плус тощо. Дуже швидко поширення нових штамів коронавірусу може знову привести до загального локдауну. І це восени, коли починається новий навчальний рік, і вся учнівська молодь має прийти у свої навчальні заклади або продовжити навчатися в дистанційному режимі в разі введення загального локдауну.

В Україні з початку запровадження дистанційного навчання в освіті спостерігалися неабиякі труднощі. Це, в першу чергу, недостатня професійна підготовка викладачів для роботи в таких умовах, а також неготовність батьків допомагати своїм дітям навчатися в гаджетах. Виявилось, що в суб'єктів комунікації недостатній рівень розвитку технічних та професійних компетенцій. І якщо молоді педагоги, в яких найбільш розвинена комунікаційна здатність у соцмережах, швидко та безболісно опанували нову та незвичну технологію навчання завдяки своїй практиці спілкування онлайн, то вчителям більш старшого віку було складніше у цьому плані. Але і вони впоралися зі своєю задачею і почали успішно проводити онлайн-уроки, організовувати онлайн-конференції. Пандемія COVID-19 нагадала світові про важливість Інтернету як вікна можливостей для освіти, доступу до інформації. Для організації ж дистанційного навчання наявність якісної технічної системи передавання інформації, яка б забезпечувала якісну комунікацію «вчитель-учень», допомагала здійснювати контроль та оцінювання навчання, є необхідною. Але, як виявилось, брак універсального доступу до Інтернету та обладнання, необхідного для навчання, у деяких регіонах України стали головною проблемою. Найбільше ця проблема існує у віддалених сільських школах та в школах гірської місцевості Карпатського регіону. Існує також недостатня оснащеність шкіл комп'ютерами, і як результат, низька кваліфікація користувачів. За даними ЮНЕСКО на початок пандемії в світі біля 826 млн. учнів (50%) не мали доступу до домашнього комп'ютера; 706 млн. (43%) не мали змоги користуватися Інтернетом вдома; біля 56 млн. учнів мешкають у регіонах, які не обслуговуються мобільними мережами. За статистичними даними Національної доповіді «Цілі сталого розвитку для дітей України», підготовленої Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Міністерством соціальної політики України та Державною службою статистики України спільно з іншими установами, на початок карантину «в Україні відсутній доступ до Інтернету у понад 1,2 тис. шкіл. Частка

сільських денних ЗЗСО, що мають доступ до Інтернету, становить 88,7%, комп'ютерні програмні засоби навчання мають 60,2% (у міських школах ці показники кращі і складають 98,7% та 78,5% відповідно)». У Дорожній карті Генерального секретаря ООН з питань цифрової співпраці, опублікованій в червні 2020 року, підкреслюється найважливіша роль, яку цифрові технології відіграють в освіті в період COVID-19 і після закінчення пандемії, а також наша колективна відповідальність за підключення тих, хто не має доступу до Інтернету, захист уразливих і маргінальних груп. Цифровий розрив між тими, у кого є доступ до Інтернету, і тими, у кого такого доступу немає, загрожує стати новим обличчям нерівності, посилюючи соціальні та економічні проблеми. Нерівний доступ дітей до освіти через брак або нестачу комп'ютерного обладнання, поганий Інтернет, психологічні особливості сприйняття інформації різними дітьми та інші чинники, вплинули на рівень знань учнів, які навчалися в час карантину.

Особливо це позначилося на дітях із сімей, що мають низький соціальний статус, складні життєві обставини, дітях із сільської місцевості й дітях з особливими освітніми потребами. Так, за результатами опитування батьків «Навчання дітей під час карантину», яке Служба освітнього омбудсмена провела в перший місяць пандемії, на початку карантину серед 8056 респондентів погана якість Інтернету була в 10,1% сімей, а 3% мали перебої з підключенням до Інтернету. Варто врахувати, що насправді показники забезпечення інтернетом були гіршими, оскільки ті, хто не має Інтернет-підключення, не відповідали. За результатами аналітичного огляду «Здоров'я та освіта: як пандемія COVID-19 вплинула на доступ до публічних послуг в Україні», наприклад, у гірському районі Івано-Франківської області 13178 учнів не могли навчатися дистанційно через брак доступу до Інтернету. То про яку якість навчання можна говорити?

Минуло майже 2 роки з початку запровадження карантину та початку екстрених дій уряду для покращення умов дистанційного навчання. Що ж зроблено за цей період? Під час впровадження першого жорсткого етапу карантину, а згодом і другого, адаптивного етапу, громадські та міжнародні організації частково взяли на себе виконання функцій органів державної та місцевої влади. За підтримки МОН вони розробляли інформаційно-методичні матеріали й рекомендації для учасників освітнього процесу. Наприклад, ГО «Смарт Освіта» підготувала посібник «Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації», а також спільно з ЮНІСЕФ розробила дистанційні уроки з біології про COVID-19. Було розроблено також безкоштовний онлайн-курс «Про дистанційний та змішаний формати навчання» для вчителів й керівництва шкіл.

Успішно працює проект «Всеукраїнська школа онлайн» (ВШО), за допомогою якого уроки для учнів 5–11 класів транслюються на українських телеканалах та на YouTube-каналі МОН України. На її платформі вже доступні майже дві тисячі уроків. Впроваджено безкоштовні електронні щоденники і журнали, якими користуються понад 300 шкіл. На платформі ВШО введений Кабінет вчителя, де можна планувати навчання та комунікувати з учнями, що суттєво покращує якість дистанційного навчання. Як бачимо, робота з покращення умов для забезпечення якісної дистанційної освіти ведеться. Про її ефективність можна буде судити з настанням нового навчального року.

UDC 37.018.43:004]:616-036.22COVID-19](477)

Svitlana Kovalenko

ORCID: 0000-0001-9473-685X

Researcher,

Sukhomlynsky State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine

E-mail: kovalen-s@ukr.net

DISTANCE EDUCATION AS A REQUIREMENT OF TIME

The main problems of the application of distance education, namely the existence of a comprehensive Internet space, are highlighted. The actions of the Ukrainian authorities to improve distance education are presented.

Keywords: distance education, coronavirus, Internet space, pandemic.